

Fiskeren, læreren og folketingsmanden

Jens Munk-Poulsen, Sdr. Vorupør

Af JØRGEN PEDERSEN

OVER denne mands navn og virke gennem en menneskealder blandt en fattig og forkuet fiskerbefolkning kan meget passende anføres sentensen: Hvad du evner, kast af i det nærmeste krav.

Det gjorde nemlig fiskerdrengen fra det lille havsogn. Han blev senere lærer og folketingsmand blandt sine egne, og han blev først og fremmest det lysende eksempel, hvis spor ikke er udsløttet endnu, skønt de døde stundom glemmes hurtigt.

J. Munk-Poulsen opnåede ikke blot at opleve en rejsning af det snævre bysamfund i økonomisk henseende, også i åndeligt henseende trådte han dybe spor, og man kan med fuld ret sige, at hvad der i hans tid rørte sig i form af fremskridt og selvstændiggørelse af fiskerne og deres erhvervs trivsel langs Thykysten, det havde denne mand ikke blot en finger med i, men hele hånden.

Hvem var da denne fisker og senere lærer og folketingsmand?

Ja tiden rinder hurtigt, og navne glemmes i samme takt, og det skal vi ikke begræde. Det at blive husket, er ikke afgørende, blot man har haft lykke til at træde spor, som det er værd at riste en rune over, og har gjort en indsats, der er værd at mindes. Jeg har set en sådan opgave som min.

Jens Munk-Poulsen var født i Sdr. Vorupør den 8. august 1860 af fattige forældre som den yngste af 8 søskende. Hans far, der var fisker, blev tidligt svagelig, så han måtte sammen med moderen og to ældre brødre tjene føden, hvilket skete ved, at man efter datidens skik bar fisken op i landet og solgte den ved at gå fra hus til hus og faldbyde varen.

Det smertede ham dybt allerede som barn.

Der var i de tider en stor forskel på landboere og kystboere, og fiskere blev set ned på med stor ringeagt. De måtte derfor altid være belavet på at blive gjort grin med. Dette smertede ham dybt allerede som barn. Egentlig havde ringeagten måske sin grund i, at fiskerne i flere henseender levede et meget fattigt liv, for fleres vedkommende i svir og drik. Slog så fiskeriet fejl, måtte de enten ty til fattigvæsenet eller gå på landet og bede. En havbo, som de benævntes, med en fiskekurv på nakken var i manges øjne kun anledning til grin og latter.

Efter konfirmationen kom Jens M-P ud at tjene, dog ikke på landet, men hos en strandfoged i Agger, hvor han dels fiskede og dels passede stranden. Her tjente han i et par år. Efter da at være kommet hjem igen, fortsatte han fiskeriet med større både, først for halvpart og siden for hel. Det varede i 3 år.

Noget der gærede i det unge sind.

De åndelige forhold i Vorupør var på det tidspunkt meget dårlige. Der var en halv mil til nærmeste kirke, og man havde hverken heste eller vogne at køre med og kom derfor kun i kirke, når der var kirkelige handlinger, der skulle udføres. Af åndeligt liv fandtes intet i byen eller nærmeste omegn.

Imidlertid vågnede der en længsel i ham efter noget andet og mere, og så tog han skridtet og rejste for at lære noget mere, end den tarvelige almueundervisning havde givet ham. Her kom da den unge J. M.-P. i forbindelse med nogle troende venner af Indre Mission og ved deres påvirkning åndeligt vakt.

Efter nogen overvejelse følte han kaldet til at blive lærer, men manglede midler til en uddannelse. Ved at give privat undervisning for nogle småbørn fik han gratis ophold samtidig med, at han selv modtog undervisning. På den måde lykkedes det ham at blive optaget på Ranum Seminarium året 1882 i anden klasse. Ved ihærdigt slid og med kun seks timers søvn i døgnet opnåede han at tage lærereksamen i 1884 med en første karakter.

Et løfte givet Gud blev holdt.

Under seminarieopholdet havde J. M.-P. ofte tænkt på den behandling, der blev fiskerne til del, både fra landboere og fra fiskehandelsside, og han lovede da både sig selv og Gud, at dersom der måtte forundes ham lejlighed, ville han ofre sine kræfter og bruge sine evner til at hjælpe denne så forsømte stand. Han forstod dem og følte med dem; thi han var jo selv en af deres. Men aldrig anede han vel, at han skulle få så rig lejlighed til at anvende sine store evner i en tjeneste, der blev for livet, og hvis spor er synlige indtil dagen i dag.

Efter overstået militærtjeneste giftede den unge lærer sig med sin mangeårige forlovede, Maren Pedersen, en datter af krojer Peder Pedersen i nabobyen Stenbjerg.

(Det var et virkelig godt valg, som vi senere vender tilbage til). Sin første stilling som lærer fik han ved Rygårdstrand skole, men det var et fattigt ægtepar, der rykkede ind i lærerboligen. De havde kun det nødtørftigste bohavn: et par senge at sove i samt et spisebord og nogle få stole. Manden, der kørte deres ting til skolen var meget chokeret over deres fattigdom. Østjyderne var bedre vant.

Det varede ikke længe, før Munk-Poulsen blev klar over, at han ikke skulle tilbringe fremtiden i Rygårdstrand, og han begyndte at skrive ansøgninger til andre lærerstilling, idet han ville overlade til Gud at bestemme, hvor han skulle være. Han søgte samtidigt i Nidløse i nærheden af Sorø, her var lønnen 1856 kr. årlig, og i Sdr. Vorupør, hans hjemby, hvor der var oprettet et nyt embede med en årlig løn af 620 kr. og bolig for en ugift lærer.

I Vorupør var der allerede sket en åndelig vækkelse. Både ved egen og andre prædikanters påvirkning var flere

begyndt at vågne af den åndelige søvn. Havet havde holdt sine alvorlige prædikener ved i 1885 at bortrive 12 unge familiefædre og sønner.

Da den nye lærerstilling skulle besættes, begærede alle beboere i Sdr. Vorupør, på een enkelt nær, ham til at søge stillingen. De tilbød at ville tilskyde 300 kr. årligt til den usle løn på 620 kr. plus 20 kr. for kirkesang ved en nylig opført kirke. J. Munk-Poulsen indgik på at søge embedet, men afslog iøvrigt at tage imod de fattige fiskeres tilbud. Han ville selv tjene sit brød og ikke tage af deres tarvelige fortjeneste.

Imidlertid ønskede det siddende sogneråd ikke at se ham ansat som lærer, men turde dog ikke ganske modsætte sig beboernes ønsker. Man satte ham så som nr. 3 på indstillingen til provstiet. En tid efter fik han meddelelse om, at han var kaldet til begge embeder, både i Nidløse og i Sdr. Vorupør. Han valgte af forannævnte grunde Sdr. Vorupør, omend det var det mindste.

Enighed gør stærk - derfor Fiskercompagniet.

Lærer Jens Munk-Poulsen holdt sit indtog i Sdr.

Vorupør skole den 1. januar 1888, og det kan tilføjes, at han ikke tøvede med at bringe det, der i hans unge år havde været en vision, ud i livet. Den unge lærer påvirkede de kammerater, han selv før havde siddet på toften sammen med. Han samlede dem til aftenskole for at lære dem og udvide deres horisont. Derefter blev han sjælen i oprettelsen af Fiskercompagniet, der betød, at der blev

Fiskecompagniets mænd omkring året 1890. Fra venstre til højre ses siddende foran: Bådebygger Kr.

Thomsen, P. Nin Thomsen, Jens Kr. Andersen (spilmand) og Laust Pedersen. - I første række: Kr. Balsen Jensen, Niels Knudsen Pedersen, Niels Konge, Kr. Jensen Munk, lærer Munk-Poulsen, Jens Munk-Madsen, Peder Spilmand, Jens Stymand, Jens Fink, Peder Bonde. - Anden række: Kr. Knudsen Hede, Jørgen Jensen, Niels Maarsing, Kresten Fink, Niels Chr. Thomsen, Jens Jacob Nielsen, Kresten Bonde, Jørgen Hede Madsen, Peder Knudsen, Mads Fink, Jens Kr. Hede. - Tredie række: Jens Pedersen Fink, Peder Fink, Kresten Friksen, Jens Eriksen, Mads Bonde, Thomas Thomsen, Jacob Thomsen, Jens Bonde, Kresten Jensen, Thom sen, Thomas Præstegaard. - Stående bagved: Laust Maarsing, Bertel Jensen, Kresten Pedersen Fink, Jens Peter Kristensen, Kresten Jensen Knudsen.

flere penge for fangsterne. Om alene denne handlings værdi vidner, at samme Fiskercompagni består den dag i dag med de ændringer, som nu tiden har ført med sig.

Oprettelsen af "Æ kompeni", som det hed i daglig tale, blev gjort i fisker Jens Finks hjem i Sdr. Vorupør, hvor den fremadstormende unge lærer argumenterede så godt, at sagen blev en realitet, som vel nok det om muligt mest skelsættende i det, han siden hen var med i og for.

Fiskercompagniets første vedtægter havde følgende ordlyd.

Vi bringer nedenstående det sæt vedtægter, som førte denne på vestkysten første sammenslutning blandt fiskere

ud i livet i året 1890. Der gemmer sig i den et glimrende tidsbillede:

§ 1. Compagniets formål er at drive timeligt erhverv i fællesskab for samtidig at støtte og hjælpe hverandre i økonomisk henseende.

§ 2. Enhver som ønsker at være medlem af compagniet, må derfor kendeligt være ven af Guds børns samfund.

§ 3. Enhver af Compagniets medlemmer må fra efterårsfiskeriets begyndelse til forårsfiskeriets slutning i alle måder varetage compagniets tarv som sin egen.

§ 4. Ingen af compagniets medlemmer kan forlade compagniet i tiden fra efterårsfiskeriets begyndelse til forårsfiskeriets slutning uden med tilladelse og efter fælles overenskomst med bestyrelsen.

§ 5. Enhver, som af eget frit valg udtræder af compagniet, må betale sin andel af de til den tid udtrædelsen sker på compagniet hvilende udgifter og fortaber uden erstatning sin ret til fremtidig anpart i de compagniet tilhørende ejendomme.

§ 6. Ved forårsfiskeriets slutning har bestyrelsen at sammenkalde til et møde med så mange og hvem af medlemmerne, den måtte finde fornøden, for sammen med dem at rådslå om og undersøge, hvorvidt noget medlem har undladt at opfylde det i foregående paragraffer satte betingelser, og har bestyrelsen efter samråd med de sammenkaldte medlemmer ret til at udslette et sådant medlem af compagniet imod, at han efter billig taksation får erstatning af sin andel af compagniets til den tid hørende ejendom.

§ 7. Findes nogen af compagniets medlemmers liv og færd at stå i modstrid til §§ 2 og 3, har bestyrelsen at tilrettevise en sådan, og hvis dette ikke hjælper, må vedkommende finde sig i efter tilsigelse af bestyrelsen med 8 dages varsel at forlade compagniet til hvilken som helst tid i fiskeriet på de vilkår, § 5 anviser.

§ 8. Bestyrelsen består af 6 medlemmer, der vælges ud af compagniets medlemmer og af disse ved simpel stemmeflerhed, samt af compagniets forhandler og regnskabsfører, der begge er selvvalgte medlemmer af bestyrelsen. Af de 6 medlemmer afgår skiftevis 2 og 3 hvert tredje år, første gang ved lodtrækning året 1893. Bestyrelsen kan genvælges.

§ 9. Ved forhandling af fiskerianliggender af større betydning tilkalder bestyrelsen et råd af et medlem af hvert pramlaug, hvilket medlem vælges af hvert pramlaug indbyrdes.

§ 10. Disse vedtægter for Fiskericothpagniet i Vorupør kunne ikke forandres uden på compagniets generalforsamling, og kun når der for forandring stemmes af de tre fjerdedele af medlemmerne.

På grundlag af disse vedtægter arbejdede fiskerne i Vorupør således i nogle år i ubetinget fællesskab. De forskellige fiskere fik altså lige stor anpart i compagniets fortjeneste, uanset om de havde været med til at indtjene midlerne ved deres gerning på havet eller ej.

Efterhånden opstod der visse indbyrdes gnidninger, ikke mindst fordi de fiskere, der havde de mindste fangster, følte sig trykkede ved at føle sig afhængige af de andre, og i maj 1892, umiddelbart inden Vorupør Fiskeriforening blev stiftet, besluttedes det, at fiskerne for

fremtiden forlods skulle have udbetalt de to tredjedele af fangstens værdi, medens den sidste tredjedel skulle gå i compagniets kasse til bestridelse af alle fælles udgifter og til lige deling mellem samtlige medlemmer af compagniet.

Omtrent på samme tid blev bådene solgt indbyrdes (ialt 7 både). De indbragte ialt 1765 kr. Det var ikke store summer for 7 både, og det giver en vis baggrund for de talrige drukneulykker, der i de tider ramte fiskerbefolkningen på den thylandske vestkyst.

Nu må man jo ikke få det indtryk, at lærer J. Munk-Poulsen alene førte Vorupør frem til det, som denne plads har skrevet sig for. Derimod kan det med sandhed siges, at han blev fiskernes førende mand i en menneskealder. Han forstod at samle en række stovte, villende fiskere, der samarbejdede og "trak på samme hammel"; men sjælen i det alt sammen, det var J. Munk-Poulsen.

Skolelærer - og det meget andet.

Da Munk-Poulsen tiltrådte skolen i Sdr. Vorupør trængtes der mildest talt til en frisk brise med hensyn til undervisning, og podernes forsømmelsesregistre blev forkortet ganske betydeligt. Den nye lærer bragte orden i de dele ved at gøre forældrene begribeligt, hvor stort behov *også* fiskerbefolkningen havde af mere lærdom.

Men som tiden gik, og det med *fiskeriet* blev mere end et lokalt problem, stod læreren pludselig ved en skillevej. Ikke blot fra Vorupør, men fra hele Vestkysten, var der bud efter læreren fra Sdr. Vorupør, og der blev dynget sag efter sag på hans skrivebord. Han forstod deres tankegang, kendte deres ønsker - havde selv haft skoen på og vidste, hvor den trykkede, og det gjorde den alle steder.

I 1899 blev han indvalgt i bestyrelsen for den jyske centralforening for fiskeriforeninger, og allerede året efter som hovedbestyrelsesmedlem i Dansk Fiskeriforening, hvor han fra første færd var med i en demokratisering af foreningens struktur. Hidtil havde denne forening været styret af mænd fra det høje aristokrati. Nu mente degnen fra Sdr. Vorupør bl. a., at det var på tide, der kom fiskere til at styre deres egne anliggender. Munk-Poulsen blev af bestyrelsen udnævnt til "Dansk Fiskeriforenings Tillidsmand for Jylland", en stilling, som vistnok ikke nogen anden har haft. Det medførte, at han måtte rejse ud med det sigte at formå fiskerne til at slutte sig sammen i lokalforeninger for at opnå større styrke, at oprette ulykkesforsikringer og låneforeninger - det første for at sikre enker og børn, det sidste for at få bedre bådmateriel. Som tiden gik, blev det umuligt for Munk-Poulsen at fortsætte både som lærer og i det krævende arbejde for fiskerne. Han søgte derfor skoledirektionen om tilladelse til - som et forsøg - at få ansat en hjælpelærer. Da året var gået, var kravene vokset fra fiskerside, og efter ansøgning til kultusministeriet fik han tilladelse til fremdeles at holde hjælpelærer i skolen. Dette gav Munk-Poulsen friere tøjler og tid til det, der mere end just skolen kom til at præge hans liv, at hjælpe, hvor han kunne med den erfaring og viden, han havde. Han var i sandhed en god arbejdskraft for fiskerne, der tidligere kun kummerligt havde været hørt.

Hidtil havde der været anvendt pramme og større rosejlbåde, men begge kategorier var åbne og uden mulighed for de ombordværende fiskere at finde læ, hverken for regn, sne eller overvand. Her gik Munk-Poulsen ind i et frugtbart samarbejde med bådebygger Chr.

Thomsen, Sdr. Vorupør, og der er næppe tvivl om, at de to over manganen kaffetår, hvor planerne blev lagt, har været med til at redde manganen fiskerhelbred og liv også ved at lave den første dæksbåd på kysten.

Munk-Poulsen skabte lydhørhed for fiskerbefolkningen på Vestkysten.

Intet er mere sandt. For fra den dag han kom til Sdr. Vorupør skole, indgik der til de styrende instanser den ene ansøgning efter den anden om dette og hint. Om disse ansøgninger må man mene, at de både var velskrevne og velbegrundede. Munk-Poulsen var et højt begavet menneske, der aldrig tabte stilens rytme og sikkerhed, selv om han skulle forklare et nokså indviklet decideret fiskeriproblem og beskrive en kystbåds farefulde ridt over revlen. Her var han på hje mmebane, både praktisk og teoretisk. Alene af den grund kunne de høje excellencer i København dog ikke være uvidende om, at modernisering af redningsvæsenet, anlæg af mole og ledefyr til samme alt sammen tiltrængtes ved Vorupør.

Fra Vorupør strand ca. 1890.

Molen ansøgte Munk-Poulsen om den 1. august 1892. Ansøgningen var stilet til indenrigsministeren og så velfunderet med kendsgerninger om, at dersom man fik en sådan mole, ville de årlige fiskedage gå op, så større indtægter blev følgen, ligesom fiskerne, der gik 4-5 mil ud fra kysten for at få bedre fangst, ikke behøvede at forlade redskaber i tilfælde af opdukkende vind og strøm, men kunne tage farer mere med ro, hvis der lå en læmole velegnet til beskyttelse under landinger.

Landingspladsen ved Vorupør 1890 før motorbådene endnu var taget i brug.

Det ville betyde et uvurderligt gode, ikke blot for Vorupør, men også for de omkringliggende fiskerlejer, der kunne drage nytte af molen i tilfælde af pludseligt indtrædende dårligt vejr og hav.

Man måtte selv afgøre, *hvor* molen skulle placeres, men som bekendt med de lokale forhold på Thykysten, ville ansøgerne dog tillade sig at pege på de mest

velegnede pladser, der ville være Vorupør, Klitmøller eller Hanstholm.

Ansøgningen havde som underskrivere:
Bestyrelsen for Vorupør Fiskeriforening.
Bestyrelsen for Klitmøller og Vangsaa Fiskeriforening.

En tomandspram lander - således foregik det første fiskeri fra Vorupør.

Stenbjerg og Hanstholm fiskerbefolkning.

Følgende sogneråd anbefalede:

Hundborg-Jannerup, Nørhaa, Vandet og Hvidbjerg-Ørum-Lodbjerg.

At der så - trods den overbevisende argumentation - kom til at hengå tiden fra 1892 til 1910, inden en mole ved Vorupør blev indviet samt endnu en mole ved Hanstholm, skyldtes ikke ansøgerne, der kunne betragte resultatet som en sejr for det vestlige Danmark.

Den første motorredningsbåd i Danmark blev ikke bygget på Orlogsværftet i København, men på et lille bådebyggeri i Thy.

Også redningsvæsenet havde Munk-Poulsens bevågenhed, og allerede i 1902 blev der fra Vorupør "Til regering og rigsdag" indsendt en ansøgning om et statsligt tilskud på 9100 kr. til bygning af en prøveredningsbåd, idet man fandt redningsvæsenets ibrugværende både med årer for "uheldige" og alt for villige til at kæntré, selv i ringe søgang.

Også strandvagten og redningstelefond fandt Munk-Poulsen burde udbygges. Det siger sig selv, at det at røre ved redningsvæsenet i de tider - endsige nære ønsker om andre bådformer - og se en sådan ønsket konstruktion udført hos en bådebygger i Vorupør - ikke sådant studs kunne accepteres. Men der var jo denne ansøgning fra den viltre degn i Vorupør, understøttet af mænd som borgmester Clausen og amtmand Simony samt ikke færre end 17 fiskeriforeninger - endvidere anbefalet af Den jyske Centralforening. Skulle sagen syltes - så turde den ikke anbringes på bunden af krukken.

Den nye redningsbåd, der først var tænkt som robåd, var såmænd ikke i den helt dyre prisklasse, men væsensforskellig i konstruktion. Udgiften var beregnet således: Båden 4300 kr., bådhus m. m. 3000 kr., vogn 600 kr. og inventar 1200 kr., ialt 9100 kr.

Vorupør, der som en af de første redningsstationer blev oprettet i 1852 fik virkelig sin prøveredningsbåd bygget hos bådbygger Chr. Thomsen, Sdr. Vorupør. Strandfoged og fiskeriforeningsformand Jens Poulsen blev opsynsmand. Det var jo fiskeriforeningen, der stod bag ønsket; men Munk-Poulsen var som sædvanlig igangsætter. Redningsmandskabet kom til at bestå af 14 mand, hvoraf der ved udrykning altid var to på stranden.

Mandskabet fik 25 kr. i kvartalet, bådformanden 30 kr. og opsynsmanden 200 kr. årligt.

Ved bygningen fik redningsbåden installeret motor, da mange fiskerbåde på det tidspunkt var motordrevne, og blev således Danmarks første motorredningsbåd. Først i 1921 fik redningsvæsenet en motorredningsbåd bygget på Orlogsværftet; men den såkaldte prøveredningsbåd var i brug mange år efter. Der er dog næppe tvivl om, at havde Munk-Poulsen været chef for vort redningsvæsen, havde dette være motoriseret sammen med fiskerbådene.

Da Vorupør fik kongebesøg - og Munk-Poulsen blev slået til ridder.

Allerede så tidligt som i 1892 blev der, som før omtalt, ansøgt om en læmole. Selv om andre pladser også var inde i billedet for placering, blev det ikke blot Vorupør, men også Hanstholm, der hver fik sin mole, og hertil knytter der sig for Vorupørs vedkommende et kongebesøg. I 1908 var kong Frederik den 8. og hans gemalinde, dronning Louise, på en større Jyllandsrejse ledsaget af daværende konseilspræsident J. C. Christensen. Kongeparret havde ønsket at se den endnu ikke færdigbyggede mole og blev understøttet heri af J. C. Christensen (eller måske var det omvendt!).

Fra kongebesøget 1908

Forspillet til kongebesøget foregik hos amtmanden i Thisted, der forestod tilrettelæggelsen af besøget i Thy, og heri indgik ikke noget besøg i Vorupør. Munk-Poulsen opsøgte amtmanden og foreslog, at kongeparret foretog en afstikker fra Thisted til Vorupør for at se molen og få kendskab til fiskernes vilkår. Ideen tiltalte absolut ikke amtmanden, der som afslutning på samtalen erklærede, at der ikke kunne være tale om ændring i programmet. Idet Munk-Poulsen gik ud ad døren - baglæns, som skik og brug, når det drejer sig om besøg hos standspersoner - sagde han: Kongen skal nok komme til Vorupør! Ved J. C. Christensens hjælp lykkedes det også at få besøget i Vorupør indlagt i planen; men Munk-Poulsens "aktier" stod herefter lavt hos amtmanden.

Dette, at landets konge i de tider aflagde besøg i et fattigt fiskerleje for ved selvsyn at se Vestkystfiskernes vilkår, var sandt at sige noget, der ikke blot i fiskerbyen, men i det ganske Thy satte sindene i bevægelse. Adskilligt flere flag, end byen var ejer af, blafrede i augustvinden (6. august), og tusinder af besøgende fra nær og fjern var stævnet til Vorupør i anledningen. Der var rejst en æresport for enden af molen i form af to af datidens smukkeste kystbåde, der yderst smagfuldt var rigget til med fiskeredskaber fra mast til køl.

En talerstol manglede end ikke. Herfra bød Munk-Poulsen i velvalgte ord majestæterne og fulget velkommen og udtalte fiskerbefolkningens og sin egen glæde over den

store ære, der var blevet Vorupør til del, og glemte naturligvis ikke at takke for - molen.

Kongen kvitterede i en kort tale og bragte Munk-Poulsen en tak for hans store arbejde for fiskeriets fremme. Som synligt bevis herpå overrakte kongen et flunkende ridderkors.

Det er vel naturligt, at Munk-Poulsen personligt var glad for udmærkelsen, der efter mit skøn dårligt kunne være hæftet på et mere fortjent bryst. Men hvis jeg har kendt denne store personlighed ret - da betragtede han ikke udelukkende korset som i snævrere forstand en personlig udmærkelse blot for sig selv, men tillige som en anerkendelse for den enkelte fiskers indsats.

Jo vist var da de Vorupørfiskere stolte over kongebesøget, hvad følgende tildragelse også understreger. - - -

Fra kongebesøget 1908. Æresport.

En gammel Vorupørbo var umiddelbart efter det kongelige besøg gået til nabosognet Snejstrup, for at handle i derværende butik. Her kom han så i kævleri med to landmænd, og da de forfulgte fiskeren helt ud på landevejen og diverse udtryk som "havgasse" og "landsbykamp" var opbrugt, da vendte fiskeren fra Vorupør sig om, med front mod forfølgerne, og sagde, som sandt var: "Æ so'e it te kongen han kam aj Snejstrup". (Jeg så ikke at kongen besøgte Snejstrup). En bemærkning der sad, og som der ikke blev givet igen på.

Fra bådtoften over lærergerning til folketinget.

Det er allerede berørt, at hvad Munk-Poulsens i årenes løb inden for fiskernes kreds, lokalt og på landsbasis, ikke var formand for, det var han sekretær i. Som tiden gik, modnedes også ønsker om at få en repræsentant for havsognet i det stedlige sogneråd, Hundborg-Jannerup, og det blev selvsagt Munk-Poulsen, der som den første "havbo" kom i rådet.

Det varede ikke længe, inden man i "det vise råd" fandt, at "den Vorupør-degn" blev et noget dyrt bekendt"skab, idet han efter deres skøn fik lovlig meget ført igennem til klar fordel for den vestlige ende af kommunen.

I året 1901 blev Munk-Poulsen af sine trofaste fiskere samt en del kirkelige venner opfordret til at stille sig som folketingskandidat i Thisted amts 2. valgkreds, og han gjorde det. Også her vil man mene, at det var hans hensigt at kunne udrette mere for fiskeriet; thi politik i den forstand havde han aldrig beskæftiget sig med. Det var

dengang en opfattelse inden for Indre Mission, at man kunne være højremand, og da der i forvejen var opstillet en højremand, som ikke var missionsmand, var Munk-Poulsen nærmest Indre Missions kandidat mod denne. Opstillingen af to kandidater for Højre bevirkede, at ingen af dem blev valgt, men at Venstre for første gang fik sin kandidat, Andersen Nygart, valgt. Næste gang, han blev opfordret, var han i tvivl; men da Højre efter hans mening var alt for reaktionær, kunne han ikke være med mere, men trak sig tilbage til fordel for folketingsmand Andersen Nygart. For denne svingning måtte han naturligvis døje en del. Han burde vel også have ventet med at drive politik, til han var klar over sit politiske ståsted. Det ville da sikkert være gået op for ham, at han, der altid havde kæmpet for de smås interesser, oftest endda i kamp mod de store, der i parentes bemærket alle var højremænd i hans sogn, umuligt kunne placere sig andre steder end i Venstre. (Husk på, kære læser, at dette foregik nogle årtier før det noksom berømte Svanningemøde, hvor de tre tidligere arge modstandere af såkaldt borgerlig observans ikke blot kunne være i stue sammen, men *også* danne regering sammen. Red.).

Nu var Munk-Poulsen altså blevet renvasket venstremand og kom i kraft af sine gode evner som taler snart til at indtage en fremtrædende plads i Venstres rækker. Ved valget den 20. maj 1913, der foregik i Thisted, var han opstillet som Venstres kandidat og blev valgt med 1579 stemmer. Det var sidste gang, at valget foregik efter forudgående præsentation fra en tribune på torvet, hvor valgbestyrelsen var samlet og ordførende stillede anbefalede deres kandidat. Det var altså en historisk begivenhed.

I folketinget skaffede Munk-Poulsen sig ret hurtigt en position. Hans taler i folketinget samlede opmærksomhed, ligesom han naturligvis kom ind i udvalg, der beskæftigede sig med hjertebarner - fiskerianliggender. Det kan således nævnes, at allerede inden århundredskiftet havde han argumenteret for en fiskerihavn på Thykysten - en tanke, han iøvrigt målbevidst forfulgte. Han opnåede da også at se loven om Hanstholm havn, som han havde talt meget for i folketinget, vedtaget i 1917. At denne mangeårige forkæmperes navn ved indvielsesfesten i 1967 ikke blev nævnt, skyldes altså ikke hans manglende indsats i denne store sag.

Efter grundlovsændringen i 1915 blev Frøstrup-kredsen lagt ind under Thisted-kredsen, og den sydlige del af Thisted-kredsen under Hurup-kredsen, hvor Munk-Poulsen var valgt i sidste del af hans folketingsperiode, der varede til 1920. På et af sine møderejser i 1917 blev Munk-Poulsen ramt af en hjerneblødning, som han aldrig kom over. Han afgang ved døden i sit hjem i Sdr. Vorupør den 16. august 1921, kun 61 år gammel.

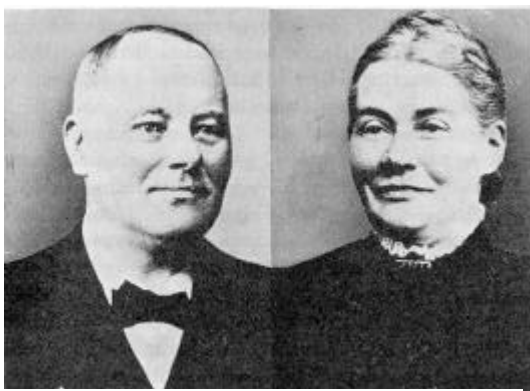
Maren og Jens Munk-Poulsen på "hjemmebane".

I det rid, der her er givet af Munk-Poulsen, er hjemmet i Sdr. Vorupør ikke nævnt. Det vil jeg komme tilbage til i det følgende. Herfra styredes indtil oktober 1918 Fiskercompagniets regnskaber, som Munk-Poulsen forestod. Selvfølgelig sad den travle mand ikke lænket ved hverken kasse- eller hovedbog, det lønnede han andre for. Trods det udadvendte liv, som hans mange hverv medførte, var han mest muligt hjemme og havde stadig den nærmeste føling med sit hjem og sin by. Når han var

hjemme, kom der som oftest mange for at tale med ham og hente råd og vejledning, og hans bysbørn satte ham meget højt og betragtede ham som byens leder.

Herom taler en lille historie for sig selv.

En mand i byen med byens største landbrug, selv om han kun kunne betegnes som husmand, havde en datter, der skulle konfirmeres om efteråret. Han ville gerne have hende udskrevet af skolen før tiden, så hun kunne hjælpe til i landbruget i sommertiden. I den anledning havde han talt med sognepræsten, der var født formand for skolekommissionen, og han havde stillet sig meget imødekommende, men bedt manden komme på Munk-Poulsens kontor en dag, hvor sognepræsten også var der. Da dagen kom, mødte manden også op og gentog sit ønske over for sognepræsten, idet han henviste til deres tidligere samtale. Sognepræsten spurgte så Munk-Poulsen, hvad han mente om det, hvortil M.-P. svarede, at det kunne der efter hans mening ikke være tale om, da man ellers også måtte give andre den samme tilladelse.

Jens Munk-Poulsen og hustru Maren, f. Pedersen.

Ja, så kan det jo ikke lade sig gøre, sagde sognepræsten. Nu blev manden vred og rejste sig straks for at gå. I døren vendte han sig om, og henvendt til sognepræsten sagde han: Ja, det mot æ gjar ha. Æ ku ha go te æ hu-e og et te æ håål! (Ja, det måtte jeg gerne have. Jeg kunne være gået til hovedet og ikke til halen!). Degnen var altså hovedet og præsten halen. Til dennes ros skal siges, at han tog det meget gemytligt.

I Munk-Poulsens mange gøremål havde han ingen hjælp af sin kone Maren. Til gengæld var hun uvurderlig til at tage sig af børnene, hvoraf der var 6 i hjemmet, det lille private landbrug og de folk, der kom for at tale med Munk-Poulsen. I de sidste år under M.-P.s sygdom fulgte hun altid med ham, når han rejste til møder i folketinget, også til det møde i 1920, hvor den radikale regering blev fældet. Da var Munk-Poulsen meget svag, og det blev hans sidste møde i folketinget.

På det åndelige område stod Maren på sin mands side, og selv om hun kan betegnes som noget af det mest beskedne, så var Maren degnekone og alene af den grund med, når der var kvindekredsmøder, og hun fulgte sin mand til kirke i Nørre Vorupør. Disse gudstjenester er der endnu nogle, der mindes. Sognepræsten, pastor Nielsen, var en meget lærd mand og en god prædikant. I præstegården i Hundborg forestod han i flere år en missionsskole for Sudanmissionen, og det var ikke få, der i årenes løb herfra kom til Sudan som missionærer.

Forfatterpræsten N. P. Madsen boede i mange år i Nørre Vorupør, hvor de troende fiskere havde opført et hus

til ham, da han på grund af sygdom i en ung alder måtte søge afsked fra sit embede i Kollerup. Selv om han var syg, var han levende i troen, og han har skrevet flere bøger, hvoraf den mest kendte er ”Strandfogdens datter”. Han skrev også en andagtsbog, der udkom i store oplag og bl. a. sangen ”Du kommer, Jesus, til mig ind”. Der går endnu frasagn om kraften både i det sagte og det sjungne ord.

Bag enhver god mand står der gerne en god hustru.

I det beskedne rids, der er givet af J. Munk-Poulsen, er hans hustru, børn og hjem kun berørt. Men Maren Munk-Poulsen var det faste midtpunkt i hjemmet, ligesom hun i mange år var byens landpost og hendes mand brevsamler, idet byens post af den kørende post fra Sjørring station blev samlet og sorteret på Munk-Poulsens kontor og udbragt af Maren M.-P. For lokale med lys og varme fik M.-P. 10 kr. pr. måned, og for at bringe posten ud fik Maren 13,33 kr. pr. måned. I mange år var hun plaget af gigt, og hendes dreng, Poul, var postbud. I 60-års alderen blev gigten særlig slem, og et sygehusophold med bade og elektrisk behandling hjalp ikke. Så rejste Maren til Lolland, hvor hendes gamle huslæge, dr. Fenger, var distriktslæge. I stedet for sygehusophold tilrådede han hende at gå ture og helst bade i Vesterhavet. Så overtog Maren sin posttur igen, og skønt hun aldrig før havde badet i Vesterhavet, gik hun nu i bad uden hensyn til vejret. Resultatet blev, at hun befandt sig vel og kunne passe sit arbejde både inde og ude, ligesom hun passede sin postrute, til jeg overtog den efter hende.

I 1911 fik Munk-Poulsen sin afsked som lærer på grund af en ondartet halslidelse, og samme år byggedes det nye hjem til erstatning for skolen, hvor svigersønnen, lærer Ishøj, som var gift med M.-P.s ældste datter, der ligesom sin mor hed Maren, blev lærer. Under byggeriet døde det næstældste af børnene, sønnen Peter i Amerika, og det tog hårdt på både Jens og Maren. Af de 6 børn lever nu kun een, den yngste søn, Poul Munk-Poulsen, Herning, der var borgmester i fire byrådsperioder og sluttede sin lærergemning som skoledirektør.

Skulle man give Maren Munk-Poulsen en karakteristik, der var kort og koncis, så måtte det være denne: Hun var beskeden indtil selvudslettelse, meget nøjsom, uhyre arbejdssom både i huset og i stalden, utrolig hårdfør over for legemlig smærte, men nærtagende, hvis noget gik hende imod. Hun kunne sætte sin egen finger i led uden at fortrække en mine, men kunne græde, hvis nogen slog en kop eller andet i stykker. Hendes omsorg for andre var enestående. Bl. a. tog hun en lam nabokone og hendes gamle mand i huset og plejede dem, til de døde - konen sidst i halvfjerdserne og manden i firserne.

Man skal være forsigtig i vurderingen - først og fremmest af sig selv; men lad mig slutte omtalen af Maren med en selvoplevelse. Jeg kom i ni år daglig i deres hjem, idet netop Sdr. Vorupør var mit første trin i postvæsenets tjeneste, den jeg arvede efter Maren Munk-Poulsen. Der var i Stenbjerg en lotterikollektør. Maren havde mærkværdigt nok lyst til at spille på en seddel. En dag spurgte hun mig da, om jeg ville skaffe hende en sådan - og det sagde jeg ja til. Så gik der nogen tid, til seddelen atter skulle fornys, og jeg rettede så det nære spørgsmål til spilleren, om hun ville spille videre. Hendes svar kom

omgående: Nej, æ vel it - for håd de væt Guds vilie, æ sku ha wojn', så var'ed sket.

Selv om jeg vurderer varsomt, må jeg sige, at jeg kender selv ingen, der på en så uhyre flittig og uegennyttig måde over så langt et åremål har tjent sine standsfællers sag - og været i spidsen for at føre dem frem mod lyset, både hvad angår det åndelige og erhvervsmæssige - som netop Jens Munk-Poulsen.

Ægteparret Maren og Jens Munk-Poulsen ligger

begravet på den lille vindomsuste kirkegård, der ligger et par km øst for Sdr. Vorupør. Den kirke, som i sin tid lå her, fik Munk-Poulsen flyttet til Nørre Vorupør, for at fiskeme ikke skulle have for langt til deres kirke, og selv om der er anlagt en ny kirkegård også i Nørre Vorupør, forekommer der stadig begravelser på den gamle.

På Munk-Poulsens gravsten står der: Jeg udvalgte retfærdighedens vej. Jeg holdt dine domme for mig. Jeg tror, det passer for dem begge.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Mors 1972, side 208-230).